

เทคนิคการเอาสิ่งแปลกปลอมออกจากจมูก อย่างง่าย : ประสบการณ์ 8 ปี

บุญชัย รัตนพงศ์เลขา

รพ. สมเด็จพระสังฆราชองค์ที่ 17

ABSTRACT :

Rhatanaponglekha B. Simple Technique in Removal of Foreing Body in Nostril : an 8-Years Experience. (Region 7 Medical Journal 1995 ; 1 : 9-14.)

Department of Pediatrics, Somdejphrasangkharaj 17 Hospital, Supanburi, Thailand.

From August 1986 to July 1994, 101 children in age group of 1-8 years old were operated in removal of foreign bodies in nostril by the reporter with simple technique. The equipments consist of Otoscope and Ear Specula 5-6 mm. diameter size for examination the type and position of the foreign bodies, and the Right-angle Hook for removal the foreign bodies.

บทคัดย่อ :

บุญชัย รัตนพงศ์เลขา. เทคนิคการเอาสิ่งแปลกปลอมออกจากจมูกอย่างง่าย : ประสบการณ์ 8 ปี. (วารสารแพทย์เขต 7 2538 ; 1 : 9-14.)

กลุ่มงานกุมารเวชกรรม, รพ. สมเด็จพระสังฆราชองค์ที่ 17, สุพรรณบุรี.

ในช่วงเวลาดังแต่เดือนสิงหาคม 2529 ถึงเดือนกรกฎาคม 2537 รวมเวลา 8 ปี ผู้รายงานได้ทำหัตถการเอาสิ่งแปลกปลอมออกจากจมูกเด็ก ซึ่งมีอายุนระหว่าง 1 ปี ถึง 8 ปี จำนวน 101 ราย โดยใช้เทคนิคและเครื่องมือที่หาได้ง่ายได้แก่ การส่องตรวจดูชนิดและตำแหน่งสิ่งแปลกปลอมด้วยเครื่องส่องตรวจหู (Otoscope) กับ Ear Specula ชนิดรูปใหญ่ คือขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 5 ถึง 6 มม. และตะขอเกี่ยว ปลายตรงหักงอตั้งฉาก (Right-angle Hook) ซึ่งสามารถประดิษฐ์ขึ้นใช้ได้อเอง เพื่อใช้ในการเกี่ยวเอาวัตถุแปลกปลอมออกจากจมูก

บทนำ

สิ่งแปลกปลอมในจมูกพบได้บ่อยในเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงอายุระหว่าง 1 ถึง 4 ปี เนื่องจากเด็กจะเอาสิ่งแปลกปลอมยัดเข้าไปในจมูก สิ่งแปลกปลอมมีได้หลายอย่าง อาจจะเป็นวัตถุที่อ่อนนุ่ม เช่น เศษกระดาษ เศษผ้า ดอกไม้ วัตถุที่แข็ง เช่น เมล็ดผลไม้ ของเล่นชนิดเล็ก ๆ ลูกบิด กระดุม ก้อนหิน หรือ วัตถุที่แข็ง เช่น ยางลบ เป็นต้น

เด็กอาจจะถูกพามาโดยให้ประวัติเป็นน้ำมูกไหลข้างเดียวเรื้อรัง มีกลิ่นเหม็น บางครั้งอาจมีน้ำมูกปนเลือด โดยผู้ปกครองไม่ทราบสาเหตุ ในรายที่เป็นมาทันทีจะมีการอุดตันในจมูก หรือเห็นเด็กยัดใส่ของเข้าจมูก¹⁻³

ความจำเป็นที่จะต้องเอาสิ่งแปลกปลอมออกโดยเร็วก็เพื่อที่จะป้องกันภาวะแทรกซ้อนต่าง ๆ อันได้แก่ การสำลักเอาสิ่งแปลกปลอมเข้าไปในปอด การป้องกันเนื้อเยื่อบริเวณที่ถูกเบียดทับตาย (tissue necrosis) การป้องกัน การติดเชื้อเกิดไซนัสอักเสบ หรือเยื่อหุ้มสมองอักเสบ¹⁻³

การนำสิ่งแปลกปลอมออก กล่าวโดยทฤษฎี จะมีวิธีการและเครื่องมือเฉพาะหลายอย่างที่ใช้ทางจมูก เช่น Nasal Speculum, Head-mirror (or lamp), Nasal forceps, Hooks และบางครั้งอาจจำเป็นต้องดมยาสลบเด็ก³

ผู้รายงานจึงขอเสนอ วิธีการตรวจ และเอาสิ่งแปลกปลอมออก ด้วยเครื่องมือที่หาได้ง่ายทั่วไป และวิธีการที่ง่ายได้ผลดี จากประสพการณ์ 8 ปี ในจำนวนผู้ป่วยเด็ก 101 ราย

วัสดุและวิธีการ

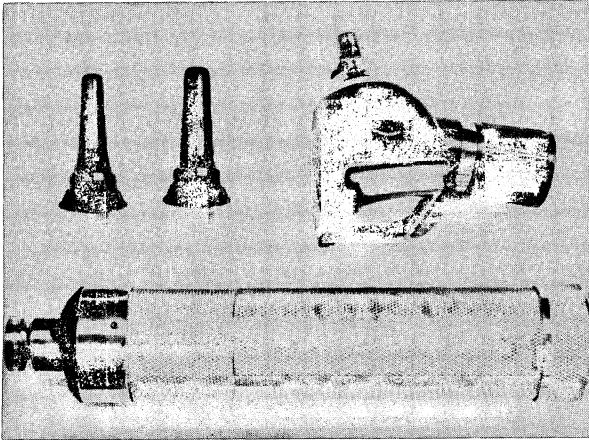
เมื่อผู้ปกครองพาเด็ก มาด้วยเรื่องการมีน้ำมูกเรื้อรัง ในจมูกข้างเดียวมีกลิ่นเหม็น ทำให้สงสัยว่าจะมีสิ่งแปลกปลอมในจมูก ควรใช้ผ้ากอซหรือกระดาษเช็ดหน้ามูกออกให้แห้ง ไม่ควรใช้ไม้พันสำลีเช็ดเพราะจะทำให้ดันสิ่งแปลกปลอมเข้าลึกมากขึ้น หากมีประวัติสิ่งแปลกปลอมยัดใส่ในจมูกและมาพบแพทย์ในทันที จะยังไม่มีน้ำมูก ก็ไม่จำเป็นต้องเช็ด หลังจากนั้นนำเด็กขึ้นนอนบนเตียงตรวจ

เพื่อป้องกันเด็กตื่นให้มีผู้ช่วย 2 คน ช่วยจับเด็ก โดยผู้ช่วยคนแรกนำผ้ามาพันตัวเด็กและจับตัวเด็กไว้ ผู้ช่วยคนที่สองจับยึดศีรษะเด็กทั้งสองข้างให้อยู่นิ่ง แพทย์ผู้รักษาทำการตรวจในจมูกโดยใช้ Otoscope และ Ear Specula ขนาดรูเส้นผ่าศูนย์กลาง 5 หรือ 6 มม. ตามความเหมาะสม (รูปที่ 1) สังเกตตรวจดูลักษณะและตำแหน่งของสิ่งแปลกปลอมโดยปกติเราจะพบสิ่งแปลกปลอมจะติดอยู่ตรงพื้นล่างของโพรงจมูก และอยู่ลึกค่อนข้างมาทางด้านหน้าหรือประมาณ กึ่งกลางของโพรงจมูก และจะพบว่ามีส่วนว่างทางขอบบนของโพรงจมูก ซึ่งเราสามารถสอด Right-angle Hook ผ่านเข้าไปเพื่อเข้าเกี่ยวด้านหลังของสิ่งแปลกปลอมและดึงออกได้ (รูปที่ 2, 3)

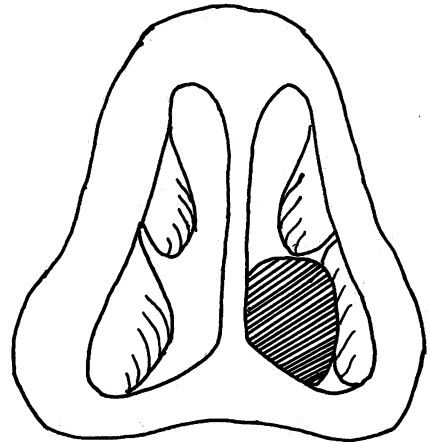
เมื่อได้สังเกตตรวจจนเห็นสิ่งแปลกปลอม และช่องว่างที่จะสามารถสอดใส่ Right-angle Hook ผ่านได้แล้ว ต่อไปจะเป็นขั้นตอนการนำสิ่งแปลกปลอมออก โดยในกรณีที่วัตถุแปลกปลอมเป็นของแข็งและแพทย์ผู้รักษายังไม่มีความชำนาญก็อาจใช้ยาชาเฉพาะที่พ่นในจมูกให้เด็กก่อนเพื่อป้องกันเด็กเจ็บ (รูปที่ 4) แต่สำหรับผู้ที่มีชำนาญแล้ว หรือวัตถุแปลกปลอมเป็นของอ่อนนุ่มก็ไม่มีความจำเป็นต้องใช้ยาชาเฉพาะที่พ่นในจมูก

เครื่องมือที่ใช้ในการเกี่ยวดึงวัตถุแปลกปลอมออก ได้แก่ ตะขอเกี่ยวปลายตรงหักงอตั้งฉาก (Right-angle Hook) (รูปที่ 5) ซึ่งเป็นเครื่องมือง่าย ๆ ซึ่งสามารถประดิษฐ์ขึ้นใช้ได้เลย โดยใช้เส้นโลหะชนิดแข็งไม่มีคม ทุบปลายให้หักงอตั้งฉาก โดยมีความยาวประมาณ 7 ถึง 9 มม. และส่วนที่เป็นด้ามยาวประมาณ 13 ซม.

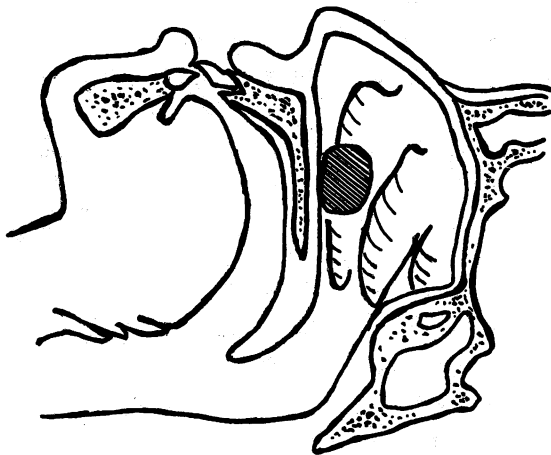
วิธีการเกี่ยวดึงวัตถุแปลกปลอม โดยการสอดปลายตะขอให้ติดขอบรูจมูกด้านบน โดยส่วนด้ามตั้งขึ้น (รูปที่ 6) สอดเข้าไปจนติดมุมส่วนที่หักงอของตะขอบิดพลิกส่วนด้ามกลับลงล่าง สอดปลายตะขอเข้าไปโดยชิดขอบบนของรูจมูกจนส่วนปลายตะขอข้ามผ่านวัตถุแปลกปลอม จากนั้นดึงตะขอลากวัตถุแปลกปลอมออกมา ความแรงของการดึงขึ้นอยู่กับการกดแน่นของวัตถุนั้นในจมูก วัตถุที่ไม่แน่นอ่อนหรือเป็นวัตถุที่อ่อนนุ่มจะใช้แรงไม่มาก ส่วนวัตถุที่

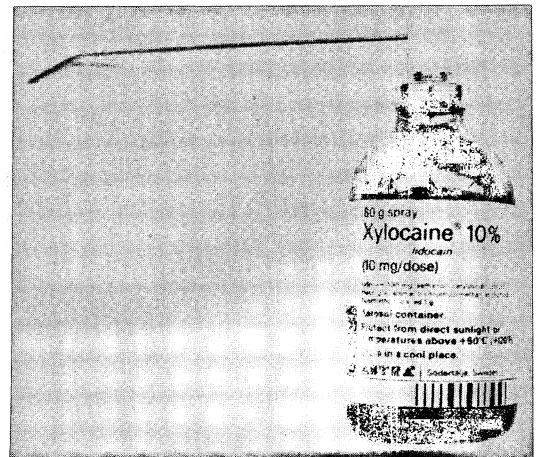
รูปที่ 1 แสดงเครื่องมือ Otoscope และ Ear Specula ขนาด 5 และ 6 มม.

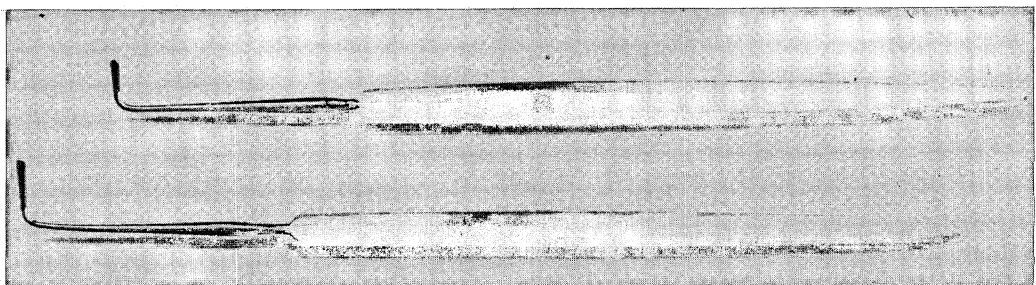
รูปที่ 2 ภาพแสดงสิ่งแปลกปลอมในโพรงจมูก โดยดูจากด้านหน้า

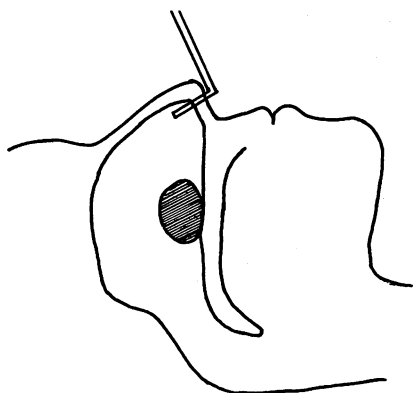
รูปที่ 3 ภาพด้านข้าง แสดงสิ่งแปลกปลอมในโพรงจมูก

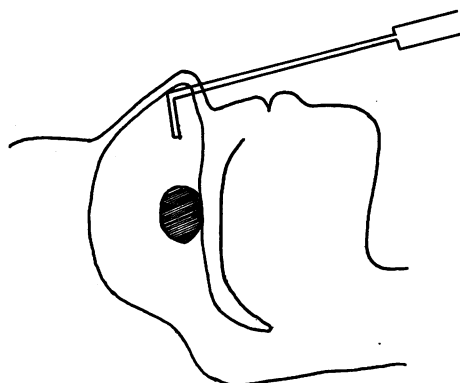
รูปที่ 4 ยาชาสเปรย์เฉพาะที่

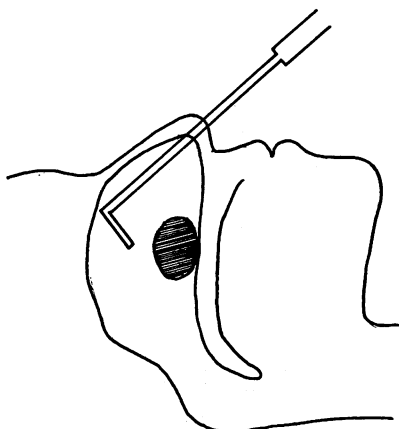
รูปที่ 5 เครื่องมือตะขอเกี่ยวปลายตรงหักงอตั้งฉาก (Right-angle Hook)

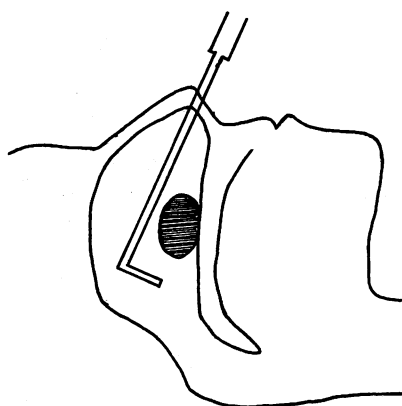
รูปที่ 6.1

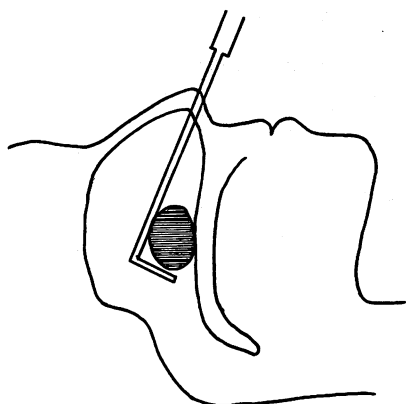
รูปที่ 6.2

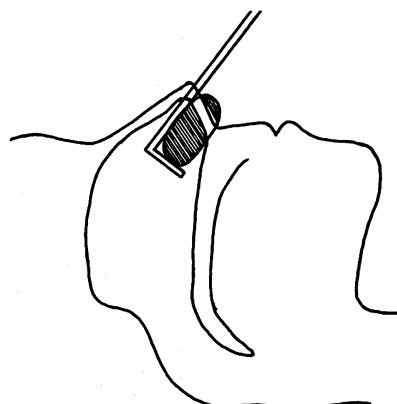
รูปที่ 6.3

รูปที่ 6.4

รูปที่ 6.5

รูปที่ 6.6

รูปที่ 6 แสดงขั้นตอนการเอาสิ่งแปลกปลอมออกจากจมูก

แข็งและติดแน่นจะใช้แรงมากกว่า

ผลการดำเนินงาน

ระหว่างเดือนสิงหาคม 2529 ถึงเดือน กรกฎาคม 2537 รวมเวลา 8 ปี ได้ทำหัตถการเอาสิ่งแปลกปลอมออกจากจมูกเด็ก จำนวน 101 ราย เป็นเด็กชาย 57 ราย (56.4%) เด็กหญิง 44 ราย (43.6%) อายุตั้งแต่ 1 ปี ถึง 8 ปีอายุที่พบบ่อยที่สุดคือ 2 ปี จำนวน 63 ราย (62.4%) ส่วนใหญ่เป็นเด็กที่มาพบแพทย์ทันทีหลังจากเอาวัตถุแปลกปลอมยัดใส่จมูก จำนวน 93 ราย (92.1%) สำหรับเด็กที่มาด้วยประวัติน้ำมูกไหลจากจมูกเรื้อรังโดยไม่ทราบสาเหตุมีจำนวน 8 ราย (7.9%) วัตถุแปลกปลอมที่พบมีหลายอย่าง ได้แก่ วัตถุที่แข็ง เช่น ก้อนหิน เมล็ดมะขาม เมล็ดละมุด ก้านไม้กวาด แกนดินสอ วัตถุที่แข็ง เช่น ยางลบ จุกยาง เมล็ดข้าวโพด เมล็ดถั่ว วัตถุอ่อนนุ่ม เช่น กระดาษ ดอกมะลิ ดินน้ำมัน เป็นต้น โดยใช้หัตถการดังกล่าวข้างต้นสามารถเอาสิ่งแปลกปลอมออกได้ทุกราย ยกเว้นมี 1 รายที่วัตถุแปลกปลอมหลุดลงคอ และเด็กกลืนลงไป ซึ่งเป็นรายแรก ๆ ของการศึกษาของปฏิบัติซึ่งยังไม่มีควมชำนาญผู้ป่วยทั้งหมดผู้รายงานไม่ได้ใช้ยาชาสเปรย์เลยเนื่องจากระยะแรก ๆ ยังไม่มีใช้ในโรงพยาบาล และภายหลังเมื่อมีความชำนาญในหัตถการแล้วจึงไม่มีความจำเป็นต้องใช้อีก

วิจารณ์

สิ่งแปลกปลอมในจมูกเด็กเป็นปัญหาที่พบบ่อยและพบได้ทั่วไปไม่ว่าจะเป็นในเมืองใหญ่ที่มีบุคลากรการแพทย์ที่ชำนาญ และมีเครื่องมือที่ทันสมัย หรือในชนบทห่างไกลที่ขาดแคลนเครื่องมือ ในรายงานนี้ได้แสดงวิธีการเอาสิ่งแปลกปลอมออกจากจมูกเด็กโดยอาศัยเครื่องมือที่หาได้ง่ายตามโรงพยาบาลทุกแห่ง ได้แก่ เครื่องส่องตรวจหู (Otoscope) พร้อมด้วย Ear Specula ชนิดใหญ่ (5-6 มม.) ในการส่องตรวจตำแหน่งและชนิดของสิ่งแปลกปลอม

และการใช้ตะขอก็ก๊วยปลายตรงหักงอตั้งฉาก (Right-angle Hook) ซึ่งสามารถประดิษฐ์ขึ้นใช้ได้เองโดยไม่จำเป็นต้องใช้เครื่องมือพิเศษเฉพาะซึ่งอาจหาไม่ได้ในโรงพยาบาลหลายแห่ง เช่น Nasal Speculum, Head-mirror (or lamp), Nasal forceps เป็นต้น และไม่จำเป็นต้องดมยาสลบเด็กเลย สามารถปฏิบัติได้ที่ห้องฉุกเฉินของโรงพยาบาล นอกจากนี้ยังเป็นเทคนิคที่ใช้ได้กับวัตถุแปลกปลอมทุกชนิด ไม่ว่าจะเป็นวัตถุชนิดแข็ง กึ่งแข็ง หรือชนิดอ่อนนุ่ม โดยจากประสบการณ์ 8 ปี จำนวนผู้ป่วยเด็ก 101 ราย พบว่าได้ผลดี

สรุป

ได้เสนอเทคนิคการเอาสิ่งแปลกปลอมออกจากจมูกเด็กอย่างง่ายด้วยเครื่องมือที่หาได้ง่ายทั่วไป ได้แก่ เครื่องส่องตรวจหู (Otoscope) กับ Ear Specula ขนาดรูเส้นผ่าศูนย์กลาง 5 ถึง 6 มม. เพื่อใช้ตรวจตำแหน่งและชนิดของสิ่งแปลกปลอม และตะขอก็ก๊วยปลายตรงหักงอตั้งฉาก (Right-angle Hook) ซึ่งประดิษฐ์ขึ้นใช้ได้เอง เพื่อใช้เกี่ยวเอาสิ่งแปลกปลอมออกจากจมูก จากประสบการณ์ 8 ปี จำนวนผู้ป่วยเด็ก 101 ราย ซึ่งได้ผลดี

เอกสารอ้างอิง

1. James EA. Acquired Disorders of the nose : foreign body. In : Richard EB, Robert MK, Waldo EN, Victor CV III, eds. Nelson Textbook of Pediatrics. 14th ed. Philadelphia : W.B.Saunders, 1992 : 1053-4.
2. Steven DH. The nose and Paranasal Sinuses : trauma and foreign bodies. In : Abraham MR, Julien IEH, Susan A, eds. Pediatrics. 17th ed. Connecticut : Appleton-Century-Crofts, 1982 : 902-3.
3. E. H. Miles Foxen. Foreign Body in the nose. In : Lecture notes on Diseases of the Ear Nose and throat. 4th ed. Oxford : Blackwell Scientific Publications, 1976 : 97-8.